

ВІДГУК

офіційного опонента Жовтенка Тараса Григоровича про дисертацію Штурми Марти Вікторівни «Безпековий вимір зовнішньої політики Королівства Данія», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія

1. Актуальність обраної теми

Сучасне безпекове середовище характеризується значною динамікою процесів та мінливістю, багато в чому зумовленими відверто агресивними воєнно-політичними, інформаційно-психологічними, диверсійними діями (та їх комбінаціями, більш відомими як «гібридний» інструментарій) окремих учасників світового політичного процесу.

Можна безумовно стверджувати, що такі тенденції вже впродовж семи років визначають не лише регіональний та до певної міри глобальний безпековий ландшафт, але й актуалізують безпекові аспекти зовнішньополітичної активності країн сучасного світу.

Кожна держава володіє своєю унікальною безпековою архітектурою, вибудованою в повній відповідності до власних національних інтересів та бачення загроз і пріоритетів політики національної безпеки. Особливої важливості набуває вивчення та обміну досвідом в цій сфері не лише між розвиненими демократичними державами, але й вивченням та науковим осмисленням відповідних безпекових аспектів Україною – особливо в контексті актуалізації цієї сфери в контексті протидії збройній «гібридній» агресії РФ.

Важливим і цінним в даному контексті є не лише досвід великих і потужних країн, таких як США або Великобританія, а й тих західноєвропейських держав, які за своїм баченням безпекових і політичних пріоритетів є набагато ближчими до українських реалій, аніж потужні світові гравці.

Активна зовнішньополітична діяльність Данії й дієві зусилля цієї країни з поширення стабільності й безпеки у світі впродовж останніх десятиліть, засновані на непохитних переконаннях про цінність правових засад, основних свобод й демократичного розвитку є вартісним предметом для вивчення, особливо в умовах турбулентних змін сучасного міжнародного середовища. Окремим аспектом, що надає додаткової вартості вивченню безпекового виміру зовнішньої політики Королівства Данія є трансформація її ролі у міжнародному середовищі як малої держави, що здобула істотний вплив завдяки власній ефективній діяльності й послідовній позиції при вирішенні багатьох питань безпекового характеру. Поглиблене розуміння сутності та динаміки безпекової політики Данії сприяє формуванню необхідного цілісного уявлення щодо альтернативних зразків досвіду малих європейських держав крізь призму реалізації ними національних пріоритетів у безпековій сфері, що має неперехідне значення для української науки та практики.

Відтак можна впевнено констатувати, що тема дисертаційного дослідження Штурми М.В. є актуальною, своєчасною і відповідає вимогам сьогодення.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

– професійним вирішенням автором поставлених наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті; кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його;

– використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних (список використаної літератури дорівнює 331 одиницям).

3. Достовірність та новизна одержаних результатів

Ознайомившись зі змістом дисертації, основними публікаціями та з авторефератом можемо впевнено констатувати, що мету дослідження виконано. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто і характеризуються певною науковою новизною.

Найвагоміші результати наукового дослідження полягають у тому, що:

Вперше:

– зовнішньополітичну діяльність Королівства Данія у міжнародному середовищі розглянуто як приклад реалізації безпекової політики з боку малої держави, причому доведено, що з розвитком атлантизму до суператлантизму як різновиду данського активізму, патерн взаємодії цієї країни з іншими учасниками міжнародних відносин у сфері безпеки зазнав докорінної трансформації й наслідує сучасні практики могутніх та впливових міжнародних акторів. Підтверджено, що сучасна зовнішня політика Королівства Данія в площині реалізації безпекових імперативів країни є особливим прикладом активності малої держави в міжнародному середовищі;

– досліджено регіональні рівні реалізації політики безпеки Данії – північноєвропейський, євроінтеграційний та трансатлантичний, причому виявлено пряму залежність готовності країни до глибшого залучення в інституційні форми гарантування безпеки, що розвиваються у Північній Європі чи в рамках ЄЕС/ЄС, від стану трансатлантичних відносин (НАТО) та характеру взаємодії зі США, як пріоритетним партнерством.

Удосконалено:

– розуміння взаємообумовленості еволюції підходів Данії до гарантування власної безпеки та змін характеру її блокової політики, що

проявилось, зокрема, у відмові від нейтралітету й приєднанні до Північноатлантичного альянсу, закріпленні без'ядерного статусу, намаганні дистанціюватися від процесів міжблокової конфронтації шляхом реалізації «політики застережень» у рамках НАТО, а також у переході країни, з огляду на покращення власного безпекового становища після завершення протистояння між Сходом і Заходом, до активної участі з підтримання миру та безпеки у регіональному і глобальному контекстах;

– погляд на позапарламентський внутрішньополітичний консенсус з питань безпеки й оборони країни – Оборонні угоди (започатковані наприкінці холодної війни) як такий, що має істотне значення для процесів трансформації й розвитку безпекового сектора Данії і полягає, з одного боку, у визначенні основних безпекових загроз, військових інтересів та викликів для країни у різних частинах світу, а з іншого, – у встановленні необхідних стандартів з належного фінансування збройних сил Данії задля їхнього стабільного розвитку. З'ясовано, що суттєву трансформацію структури та функцій данських збройних сил зумовило, насамперед, розширення спектра покладених на них завдань – від територіальної оборони до участі у міжнародних місіях (Оборонна угода, 2005–2009 рр.), у той час як чинна Оборонна угода (2018–2023 рр.) не передбачає глибоких змін у наявній моделі данського війська, першочергове завдання якого полягатиме у досягненні більшої гнучкості, з огляду на нові безпекові виклики.

Набуло подальшого розвитку:

– вивчення безпекової політики міжнародних акторів у сучасній політичній науці, зокрема крізь призму розширення наявних експланативних рамок з пояснення безпекової активності малих держав – створення союзів (альянсів), стратегічного хеджування, дотримання нейтралітету й стратегії азилу, – завдяки теоретичному узагальненню данського досвіду безпекової діяльності. Це, серед іншого, дало змогу

підтвердити окремі положення «теорії статусу» щодо вагомішого значення питань статусу в міжнародних відносинах для малих держав, порівняно з могутнішими державними акторами.

– уявлення про підходи Данії та принципи реалізації нею безпекової політики в міжнародному середовищі, засновані на переконанні про відкритість данського суспільства (за тісної взаємодії влади й широких кіл громадськості), що здійснює активістську зовнішню політику з урахуванням спектра викликів і загроз, які походять від недержавних та державних акторів, і передбачають одночасну потребу протидіяти як високо-, так і низькотехнологічній зброї, запобігати шкідливій інструменталізації гібридних та кіберстратегій, боротися з екстремізмом й тероризмом у взаємопов'язаних субрегіональному (Північна Європа, Східна Європа), регіональному (Арктика, Європа) та трансрегіональному (Близький Схід, Північна Африка)/глобальному контекстах.

4. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Практичне значення одержаних результатів визначається науковою новизною, актуальністю і полягає у можливості їхнього застосування з науково-дослідною, прикладною та навчальною метою.

Практичне значення роботи, як самостійного внеску в українську політичну науку, полягає у систематизації, поглибленні та розширенні знань щодо безпекового виміру зовнішньополітичної діяльності Королівства Данія, що відкриває перспективи з подальшого вивчення безпекової поведінки міжнародних акторів у сучасному міжнародному середовищі.

Цілісний і ґрунтовний характер розгляду проблеми може сприяти напрацюванню дієвих підходів, спрямованих на реалізацію національних інтересів нашої держави в безпековій сфері, зокрема через ефективну

взаємодію з іншими державними й колективними міжнародними акторами на регіональному й глобальному рівнях. Отримані висновки можуть бути використані у роботі державних органів та недержавних організацій, діяльність яких пов'язана з формуванням і реалізацією зовнішньополітичних пріоритетів України, захисту її інтересів у безпековій сфері.

Матеріали дослідження можуть мати практичне застосування в процесі розробки лекцій, семінарів та спецкурсів, пов'язаних із вивченням питань безпеки, тенденцій динаміки міжнародного середовища, особливостей регіонального розвитку, зовнішньої політики окремих держав тощо, призначених для студентів спеціальностей: «політологія» й «міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

5. Повнота викладу результатів в опублікованих працях

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 працях (без співавторів), з них: 4 статті у наукових періодичних виданнях (утім 3 статті в наукових фахових виданнях України та 1 – у закордонних періодичних виданнях), 2 – в інших українських наукових виданнях та 5 – у збірниках тез доповідей міжнародних конференцій. Обсяг і зміст опублікованих праць Штурми М. В. за темою дисертаційної роботи свідчать про достатній рівень висвітлення результатів й апробації наукових положень дослідження.

6. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Дисертація складається з переліку умовних скорочень та аббревіатур, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Повний обсяг дисертації становить 254 сторінки. Список використаних джерел містить 331 найменування українською, англійською, данською й німецькою мовами.

Структура дисертації логічно побудована і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань.

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

7. Ідентичність тексту анотацій та основних положень дисертації

Зміст тексту анотацій повністю ідентичний основним положенням дисертації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні. Проте, оскільки деякі його положення є дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем, варто зробити певні уточнення, зауваження та рекомендації з метою подальшого удосконалення обумовленої проблематики.

1. Автор вдало і логічно аналізує основні аспекти реалізації Данією безпекового виміру своєї зовнішньої політики в межах НАТО, однак такий аналіз доцільно було б доповнити ширшим безпековим контекстом – наприклад, сучасними підходами до трансформації системи колективної безпеки Альянсу у форматі «Рамкових націй» (Framework Nations) та Посиленого передового базування (Enhanced Forward Presence), що дозволило б ще детальніше проілюструвати особливості політико-безпекових взаємин між більш потужними країнами НАТО та їх партнерами з меншим потенціалом.
2. Здійснюючи комплексний аналіз практичної реалізації Данією політики «міліарного активізму» на рівні міжнародних політичних та безпекових об'єднань, членом яких є Данія, доцільним було б детальніше зупинитися на порівнянні відмінностей такої безпекової активності Данії, на рівні НАТО та, до прикладу, ЄБОП, НОРДЕФКО, чи практичних аспектів її неучасті у Північноєвропейській бойовій групі, що діє у рамках ЄБОП, а також відмовою Данії від участі у

безпекових форматах співпраці на рівні ЄС на користь Північноатлантичного Альянсу.

3. Слушно та об'єктивно аналізуючи вплив партнерства Данії з великими світовими гравцями, передусім зі США, більше уваги варто було б приділити практичним аспектам «американізації» данської безпекової ідентичності та її впливу на безпекові аспекти зовнішньополітичної активності Данії.

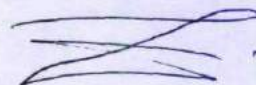
Висловлені зауваження і побажання не применшують загальної високої оцінки рівню виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

9. Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертаційна робота «Безпековий вимір зовнішньої політики Королівства Данія» відповідає галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки та спеціальності 052 Політологія, а також вимогам «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. за № 167, а її авторка – Штурма Марта Вікторівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Офіційний опонент:

кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та національної безпеки
факультету політико-інформаційного
менеджменту Національного університету
«Острозька академія»

Т. Г. Жовтенко

Студентка Жовтенко Т.Г.
підтверджую
факт
в/к.
Канцелярія

Проф. Лещенко А.В.